

YAZILI VE GÖRSEL BASINDA YER ALAN DİNLEME İDDİALARINA İLİŞKİN BİLGİ NOTU

Son günlerde Yargıtay ve İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının santral telefonlarının dinlendiği iddialarıyla başlayıp, yürütmenin yargıyı kuşatma girişimi, yargının sindirilmesi, savunma pozisyonuna sokulması, kuvvetler ayrılığı ilkesinin ihlâli ve yargı bağımsızlığının yok edildiği noktasına kadar getirilen tartışmalar sebebiyle konunun hukukî çerçevesini ortaya koymak ve kamuoyunu doğru bilgilendirmek amacıyla aşağıdaki hususları sizlerle paylaşmak gerekmiştir.

Burada soruşturmanın gizliliği ve adil yargılamayı etkilememe ilkeleri de dikkate alınarak açıklamalarda bulunulacaktır.

HUKUK DEVLETİ

Anayasamızın Cumhuriyetin niteliklerini belirten 2'nci maddesine göre, Türkiye Cumhuriyeti demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.

Hukuk devleti, tüm vatandaşların hukukî güvenliğinin sağlandığı ve bütün faaliyetlerinin hukuka bağlı olduğu devlettir.

Hukuk devleti; sadece kanunu olan değil, hukukun üstünlüğüne dayanan ve evrensel standartlarla uyumlu **hukukun egemen olduğu** devlettir.

Hukuk devletinde kurallara uymak bakımından devlet ile vatandaş arasında bir fark yoktur. Hukuka uymak yalnızca vatandaş için değil, devlet için de bir zorunluluktur.

Yasama, yürütme ve yargı organları, Anayasa hükümleri ve temel hukuk kuralları ile bağlıdır.

KUVVETLER AYRILIĞI

Demokratik hukuk devletinin gereklerinden birisi de kuvvetler ayrılığıdır.

Kuvvetler ayrılığı, devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medenî bir iş bölümü ve iş birliğidir.

Bu nedenle kuvvetler ayrılığı, güçlerin birbirinden kopukluğu ve karşıtlığı anlamına gelmeyip, devlet yetki ve görevlerinin paylaşımı demektir. Ancak bu paylaşım, fonksiyon gaspı ve diğer erkin görev alanına müdahale anlamına gelmemektedir.

Yasama ve yürütmenin yargıya müdahalesi, yargı bağımsızlığı ve kuvvetler ayrımı prensibini ortadan kaldıracağı gibi, yargının da yasama ve yürütmenin yerine geçerek karar vermesi, demokrasi ve hukuk devletini ortadan kaldırarak hâkimler devletine yol açacaktır.

YARGI BAĞIMSIZLIĞI VE TARAFSIZLIĞI

Hukuk devletinin ön koşulu ve adil yargılamanın temel garantisi yargı bağımsızlığıdır.

Ülkemizde yargı bağımsızlığı konusunda Anayasanın 138, 139 ve 140'ncı maddeleri temel iç hukuk normlarını oluşturmaktadır.

138'inci maddeye göre hâkimler görevlerinde bağımsızdırlar, hiçbir organ, makam, merci veya kişi yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hakimlere emir ve talimat veremez.

Aynı şekilde Anayasanın 139'uncu maddesine göre, hâkimlik ve savcılık mesleği teminat altına alınmış olup, hâkim ve savcılarının görevlerini bağımsız olarak yapmalarını engelleyecek biçimde keyfi olarak görevden alınmaları, emekli edilmeleri ya da kadrolarının kaldırılması mümkün değildir.

Demokratik rejimlerde, temel hak ve özgürlüklerin etkin bir şekilde korunması, bağımsız ve tarafsız yargıyla mümkündür.

Yargı bağımsızlığı; yargı üzerinde iç ve dış etkilerin bulunmaması ile mümkündür. Devlet kurumlarından ve her türlü baskı gruplarından gelen bütün müdahaleler dış etkiyi, yargının kendi içinden gelen müdahaleler ise iç etkiyi oluşturur.

Tarafsızlık ise, yargısal görevin yerine getirilmesinde bir tarafın lehine davranmamak veya önyargılı olmamaktır.

Tarafsızlık, yargı görevinin tam ve doğru bir şekilde yerine getirilmesinin esasıdır. Bu ilke bizatihi karar için değil, aynı zamanda kararın oluşturulduğu süreç açısından da geçerlidir. Hâkim tarafsız olduğu kadar, tarafsız görünmek de zorundadır.

HAKİM VE SAVCILAR HAKKINDAKİ İNCELEME VE SORUŞTURMA İŞLEMLERİ

Yargı mensupları görevlerini icra ederken hukuk kuralları içerisinde hareket etmek zorundadır. Bağımsızlık, hâkim ve savcılarının kurallara uyma mecburiyetini ortadan kaldırmaz.

Hâkim ve savcılarımız genel olarak hukuk kurallarına uyma noktasında gereken dikkat ve özeni göstermekle birlikte, bazı hâkim ve savcılarımızın da zaman zaman hukuk kurallarını ihlâl ettikleri görülmektedir. Bu nedenle haklarında mahkemelerce mahkumiyet kararları, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca da çeşitli disiplin cezaları verilmektedir.

Nitekim kanun koyucu bu durumu öngörerek Anayasamızda ve kanunlarımızda özel düzenlemeler getirmiştir.

Buna göre; hâkim ve savcılarının görevden doğan veya görev sırasında işledikleri suçları, sıfat ve görevleri gereğine uymayan tutum ve davranışları nedeniyle haklarında inceleme ve soruşturma yapılması **Adalet Bakanlığının iznine bağlıdır**. Adalet Bakanı inceleme ve soruşturmayı **adalet müfettişleri** veya kıdemli hâkim ve savcı eliyle de yaptırabilir (Anayasa md. 144, 2802 md. 82).

Bakanlığa intikal eden ihbar ve şikâyetler incelenerek, 2802 sayılı Kanunun 97'nci maddesindeki şartları taşımayanlar işleme konulmamaktadır. Şartları taşıyan ihbar ve şikâyetler ise adalet müfettişleri veya kıdemli hâkim ve savcı eliyle incelettirilerek, gerekli hallerde de soruşturmaya geçilmektedir.

Anayasamız uyarınca Adalet Bakanı tarafından verilen izin bir soruşturma ön koşulu olup, izinden sonra adalet müfettişleri ve muhakkikler 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu doğrultusunda soruşturmayı yaparlar. Hangi usulle, ne tür deliller toplayacaklarını kendileri takdir ederler.

Yukarıda belirtilen usule göre haklarında inceleme ve soruşturma yapılacak olanlar Hâkimler ve Savcılar Kanununun 3'üncü maddesinde açıkça gösterilmiştir. Yargıtay Cumhuriyet savcıları da maddenin (b) bendinde sayıldığından, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunundaki inceleme ve soruşturma usulüne tabidirler.

YARGITAY KANUNUNA TABİ OLANLAR İLE YARGITAY CUMHURİYET SAVCILARININ VE TETKİK HAKİMLERİNİN DURUMU

Yargıtay Kanunu'nun 46'ncı maddesinde Birinci Başkanlık Kurulunun kararı ile soruşturma yapılabilecek olanlar tahdidi olarak sayılmıştır. Bunlar Yargıtay üyesi sıfatını haiz olan;

- Yargıtay Birinci Başkanı,
- Birinci başkanvekilleri,
- Daire başkan ve üyeleri,
- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcivekilidir.

Yukarıda değinilen maddeden de anlaşılacağı gibi, Birinci Başkanlık Kurulu kararı Yargıtay üyesi sıfatını haiz olanlar için gereklidir. Maddede sayılanlar dışında kalan, ancak Yargıtay binasında çalışan tetkik hâkimleri ile Yargıtay Cumhuriyet savcıları hakkında 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu ve bu kanundaki soruşturma usulü uygulanacaktır.

Nitekim geçmişte de Yargıtay tetkik hakimleri ve Cumhuriyet savcıları hakkında Adalet müfettişleri marifetiyle soruşturmalar yapılmıştır. Hatta bir Yargıtay Cumhuriyet savcısının Yargıtay binası içerisindeki telefon ve faks kayıtları incelenmiş, soruşturma yürütülmüş ve bu soruşturma sonucunda Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca meslekten çıkarma cezası verilmiştir.

Basında, Yargıtay santralinin dinlendiği ve Yargıtay üyeleri hakkında soruşturma yapıldığı gibi yanlış bilgiler yer almaktadır. Oysa ki, Yargıtay santralinin dinlettirilmesi veya Yargıtay üyeleri hakkında soruşturma yapılması hiçbir şekilde söz konusu değildir.

Kamuoyunda tartışılan konu, bir Yargıtay Cumhuriyet savcısının Başsavcılık binasındaki odasında bulunan ve kendi kullanımına tahsisli telefonla ilgili CMK 135'inci maddede sayılan katalog suçlardan biri olduğundan bahisle mahkemece verilen dinleme kararıdır. Bir yargı kararı olan bu kararda, şeklen ve usulen de bir eksiklik görülmemektedir.

İletişimin denetlenmesi kararı ve bu kapsamda yapılan işlemler, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 135/5'nci maddesi uyarınca gizli olarak yürütülmüştür.

Yargıtay Kanununun 46'ncı maddesinde sayılanlar bakımından sıfatlarından kaynaklanan istisnalar dışında, Yargıtay hizmet binalarına ilişkin olarak da özel bir soruşturma usulü bulunmamaktadır.

Kişinin Yargıtay binasında çalışıyor olması ilgiliye Yargıtay üyelerinin tabi olduğu soruşturma usullerinden yararlanma imkanı vermeyeceği gibi, Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulundan karar almayı da gerektirmeyecektir.

YARGI MENSUPLARININ BASKI ALTINA ALINDIĞI İDDİALARI

Tartışma konusu edilen hususlardan biri de, müfettişlerin yetkileri nedeniyle, hâkimlerin onlardan gelecek talepleri reddedemeyecekleri iddiasıdır. Bu iddianın da doğru olmadığını kesin bir dille ifade etmek isterim.

İnceleme ve soruşturmalar sırasında müfettişler tarafından istenilen iletişimin dinlenmesi ve tespiti yönündeki taleplerin hepsinin kabul edilmesi söz konusu olmayıp, reddedilen talepler de mevcuttur.

Diğer taraftan, Bakanlığımız müfettişlerinin işlemleri aleyhine hâkim ve savcılar tarafından 2005 yılından 2009 yılı Kasım ayına kadar toplam 217 adet dava açılmış olup, bunlardan bir kısmı iptalle sonuçlanmıştır. Bu da hâkim ve savcıların müfettiş işlemleri aleyhine dava açabildiğini, yine hâkimlerin Bakanlık aleyhine özgürce karar verebildiklerini göstermektedir.

Ayrıca, hâkim ve savcılar üzerinde gerekli gereksiz soruşturmalar yapılarak teşkilatın tedirgin edildiği, çok sayıda dinleme kararlarıyla sindirilmeye çalışıldığı iddialarını istatistikler yalanlamaktadır. Ekte sunulan son on yılın rakamları karşılaştırıldığında durum net olarak ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde hâkim-savcı sayıları ile ihbar ve şikâyetlerde belirgin artış olmasına rağmen, şikâyetlerin işleme konulması ve soruşturmaya geçilmesinde ciddi oranda azalma olmuştur. Bu da Bakanlığımızın hâkim ve savcılarının tedirgin edilmemesi hususundaki dikkat ve hassasiyetini göstermektedir.

TÜM HAKİM VE SAVCININ DİNLETTİRİLDİĞİ İDDİALARI

Kamuoyunda Adalet Bakanlığının tüm hakim ve savcılarını dinlettiği, istenilmeyen kararları verenlerin bu şekilde sindirilmeye çalışıldığı iddialarıyla ilgili olarak 19 Mayıs 2009 tarihinde kapsamlı bir basın açıklaması yapılmış, daha sonra bu konuda yeni açıklamalar yapılmasına rağmen, gerçek dışı iddialar ve yorumlar ısrarla sürdürülmüştür.

Ülkemizde 11.206 hakim ve savcı görev yapmaktadır. Son 5 yılda Bakanlığımıza toplam 20.443 hakim ve savcı şikayeti intikal etmiştir. Bu şikayetlerden 1.209’unda soruşturma ve kovuşturma izni verilmiştir. 1209 soruşturma ve kovuşturma dosyasından sadece 6 tanesinde adalet müfettişleri mahkemelerden dinleme kararı almışlardır.

Söz konusu 6 dosyadan bir tanesinde 56 kişi olmak üzere, toplam 69 hakim ve savcının mahkeme kararıyla dinlendiği, bunun dışında dinlenen hakim ve savcı bulunmadığı kamuoyu ile müteaddit defalar paylaşılmıştır. 11.206 hâkim ve Cumhuriyet savcısının Adalet Bakanlığı’na dinlettirildiği iddiaları gerçek dışı olup, bilgi kirliliği oluşturmaya ve kamuoyunu yanıltmaya yönelik bilinçli bir saptırmadır.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİMİZ

Bu günkü tartışılan konular henüz gündemde değilken, Ocak 2008 tarihinden itibaren üzerinde çalıştığımız, tüm paydaşlarımızın görüş, öneri ve katkılarını alarak mutabakat halinde genel ilkelerini belirlediğimiz ve Eylül 2009 da son şeklini vererek kamuoyuna duyurduğumuz “Yargı Reformu Stratejisi Belgesinde” belirtilen amaç ve hedeflerin hayata geçirilmesinin gerekliliği bir kez daha ortaya çıkmıştır.

Ünlü Alman düşünürü Goethe’nin bir sözünü hatırlatmak istiyorum. “Çözümde görev almayanlar, sorunun bir parçası olmaya mahkumdurlar”. Burada sizin vasıtanızla tüm kamuoyuna sesleniyorum. Gelin sorunun bir parçası olmayalım, çözümde görev alalım.

Eksiksiz demokrasi, hukukun üstünlüğü, temel hak ve özgürlüklerin teminatı için,

Yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını güçlendirmek için,

Güven veren bir adalet sisteminin tesisi için,

Günlük kaygılara bağlı kalmadan yargının geleceğini düşünerek bağımsızlığı ve tarafsızlığı güçlendirilmiş bir Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun oluşturulması için,

Bütün samimiyet ve iyiniyetimizle çalışalım.

Önerdiğimiz HSYK yapısında;

Teftiş Kurulu Başkanlığının Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna bağlanması, hakim ve savcılarının denetiminin Kurul bünyesinde gerçekleştirilmesi,

Halen Ceza İşleri Genel Müdürlüğünce yürütülen hakim ve savcılarının disiplin, inceleme ve soruşturma işlemlerinin Kurul bünyesinde yapılması,

Personel Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen sekreteryaya hizmetlerinin Kurul'a devredilmesi,

HSYK'nın müstakil binasının bulunması ve kendi bağımsız bütçesini kullanması,

Hedeflenmektedir.

Bunun dışında;

- HSYK, geniş tabanlı temsil esasına göre oluşturulacaktır.
- Yargıtay ve Danıştay, genel kurullarınca doğrudan seçilen üyeler aracılığıyla temsil edilecektir.
- Hakim ve savcılarının iradesinin yargı yönetimine yansımaları amacıyla, meslektaşlarınca doğrudan seçilen birinci sınıf hâkim ve savcılar aracılığıyla HSYK'da, etkili bir biçimde temsili sağlanacaktır.
- Türkiye Adalet Akademisi, hukukçu öğretim üyeleri ile avukatların HSYK'da temsili sağlanacaktır.
- HSYK, üç daire şeklinde yapılandırılacaktır.
- HSYK'nın kararlarına karşı etkili bir başvuru yolu getirilecek, meslekten ihraca yönelik kararlarına karşı yargı yolu açılacaktır.
- Parlamento ile ilişkileri sağlamak ve hesap verilebilirlik açısından Adalet Bakanı'nın; Bakanlık ile ilişkileri koordine etmek için Bakanlık Müsteşarı'nın HSYK'da bulunması sağlanacaktır.

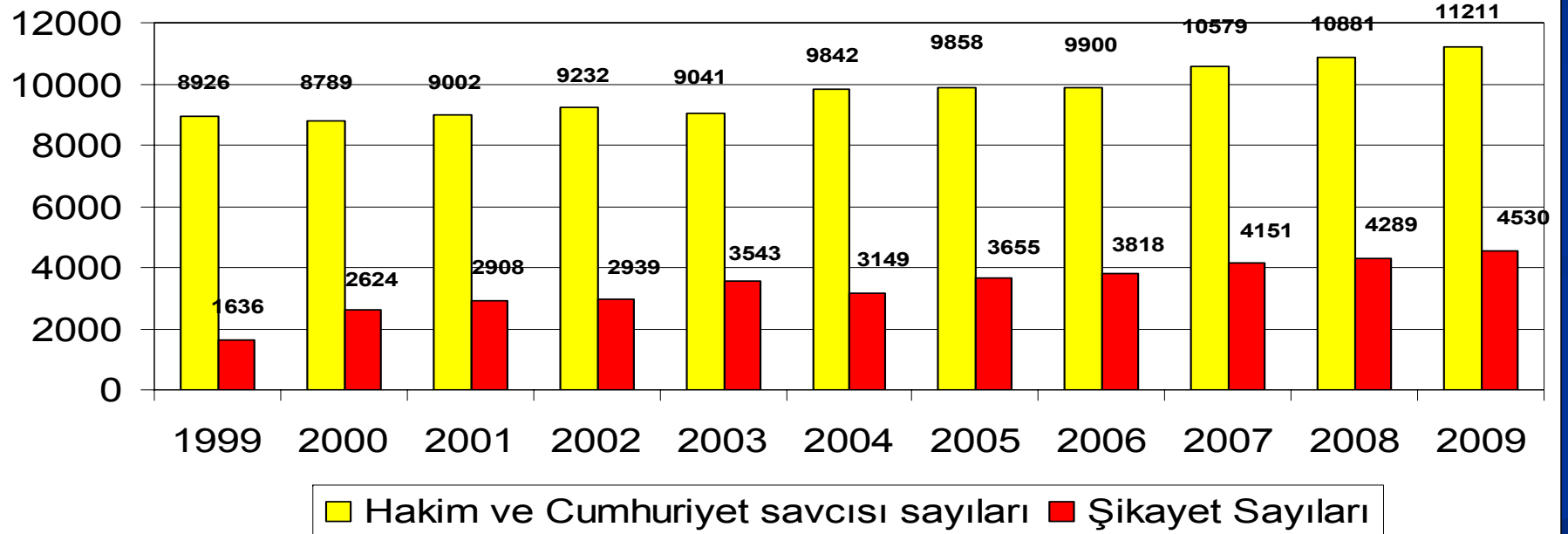
Katılımcılık anlayışımızın bir gereği olarak, daha önce olduğu gibi bu süreçte gelen görüş ve öneriler paydaşlarımızla üzerinde mutabakata vardığımız ilkeler de göz önünde bulundurulmak suretiyle dikkate alınacaktır.

Yargının içinde bulunduğu bugünkü durumdan şikâyetçi olan, değişiklik yapılmasını isteyen tüm kurum ve kişileri bu sürece katkı vermeye davet ediyor ve desteklerini bekliyoruz.

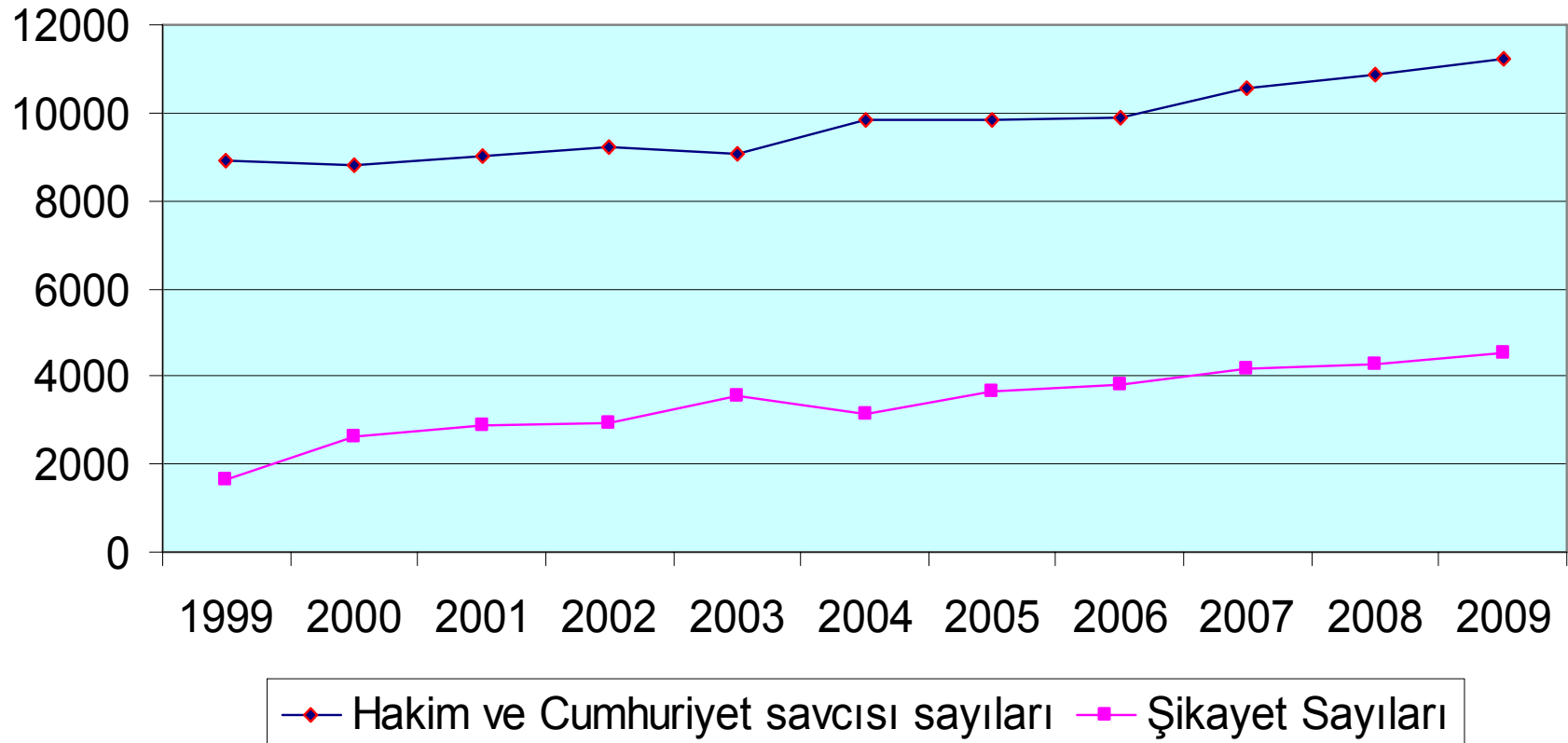
Yargının toplumda hak ettiği saygın yeri alması hususunda Bakanlığımız başta hâkim ve savcıların özlük hakları olmak üzere, çalışma mekanlarının iyileştirilmesi, çağdaş teknolojiden yararlanılması gibi pek çok konuda önemli çalışmalar yürütmüştür. Bu çalışmalar artarak devam edecektir.

Yargının bağımsızlığı, tarafsızlığı ve adil yargılamayı etkilememe hususunda sorumluluk sahibi herkesin bu süreçte hassasiyet göstermesi gerekmektedir.

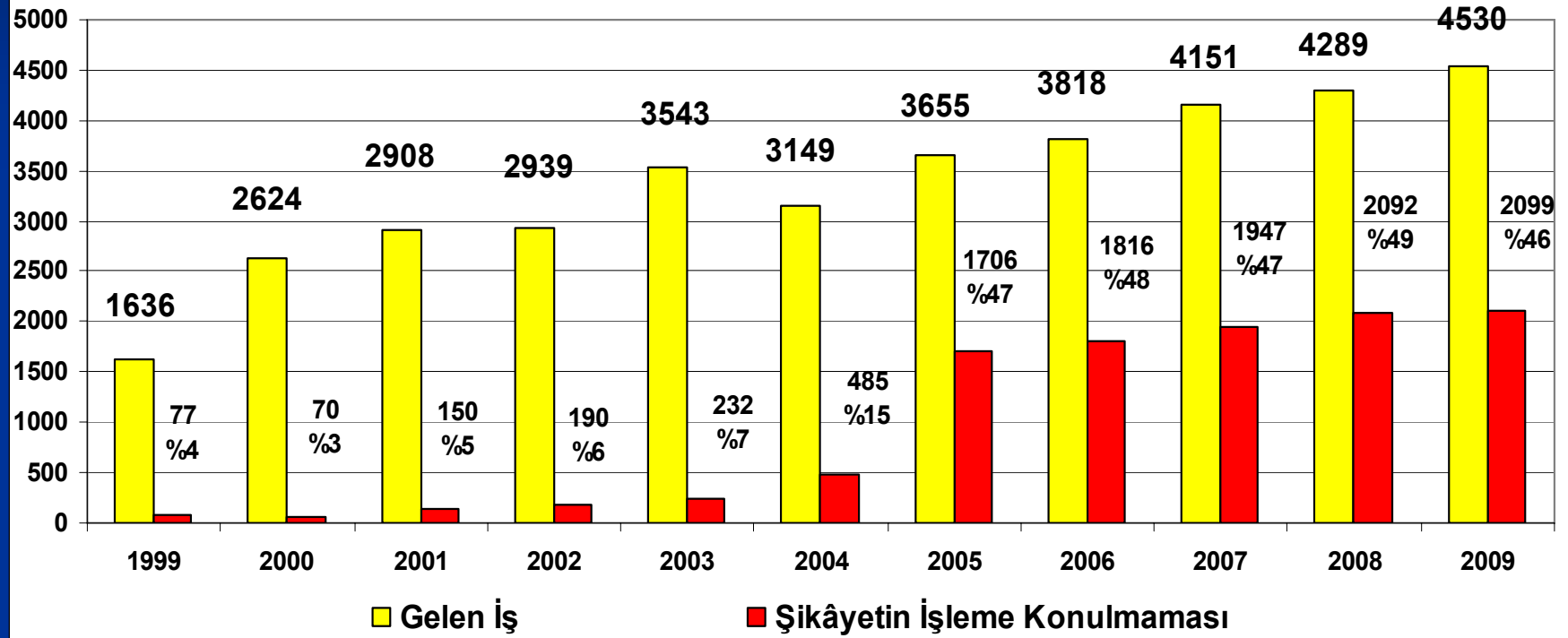
SON 11 YILDA HÂKİM VE C.SAVCISI İLE ŞİKAYET SAYILARI

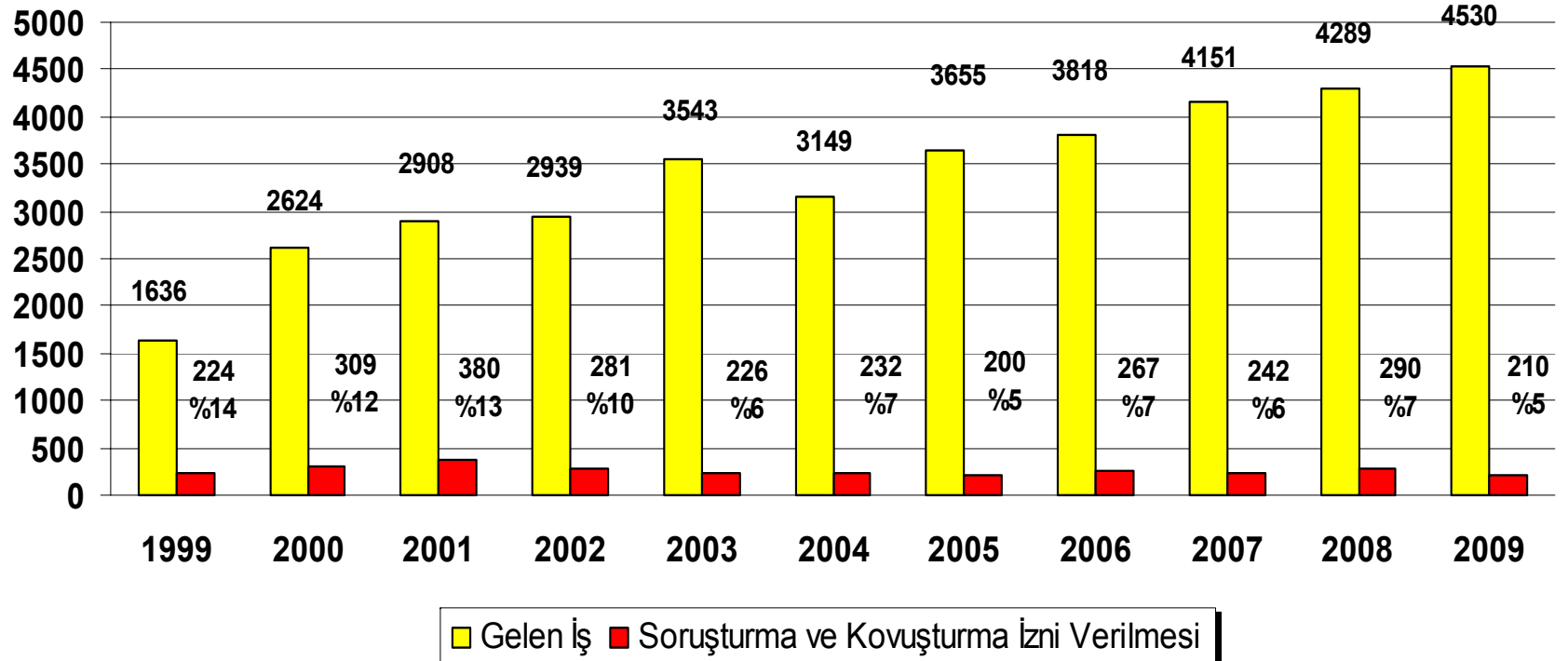
SON 11 YILDA HÂKİM VE C.SAVCISI İLE ŞİKAYET SAYILARI

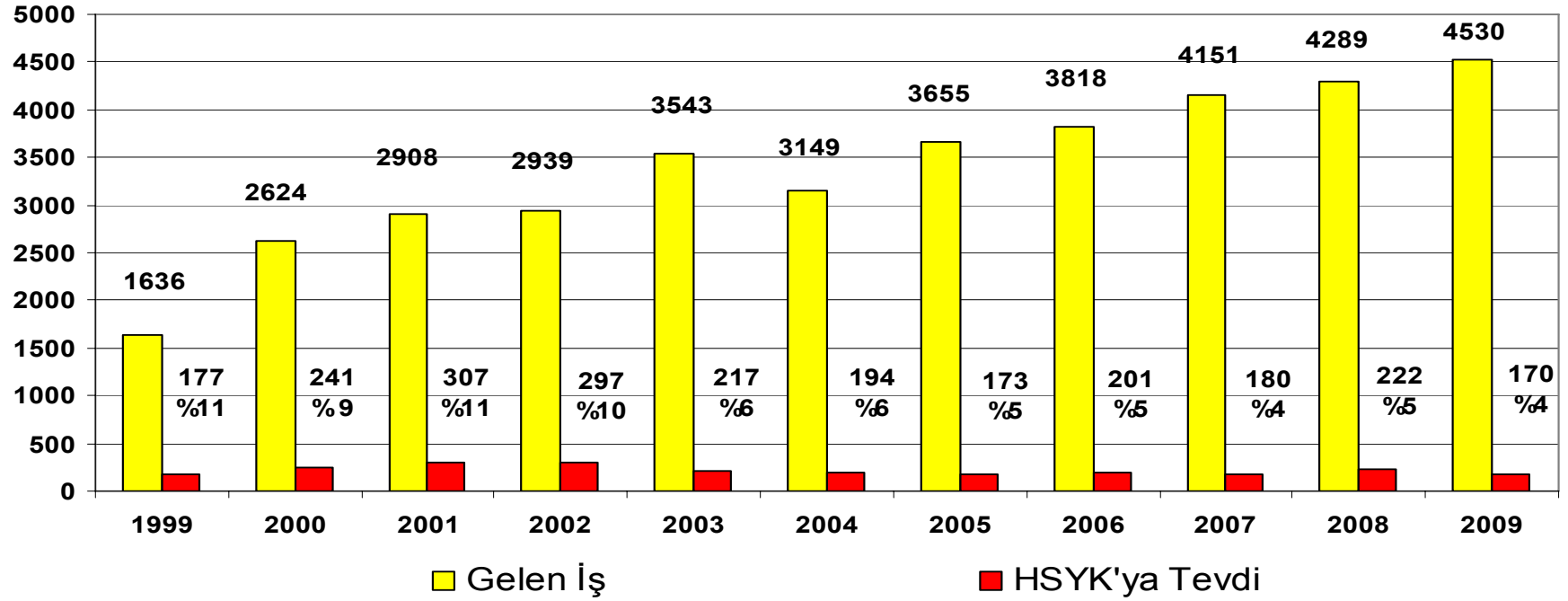
SON 11 YILDA HÂKİM-SAVCILAR HAKKINDA GELEN ŞİKÂyet İLE ŞİKÂyetİN İŞLEME KONULMAMA ORAN VE SAYILARI (15/11/2009)

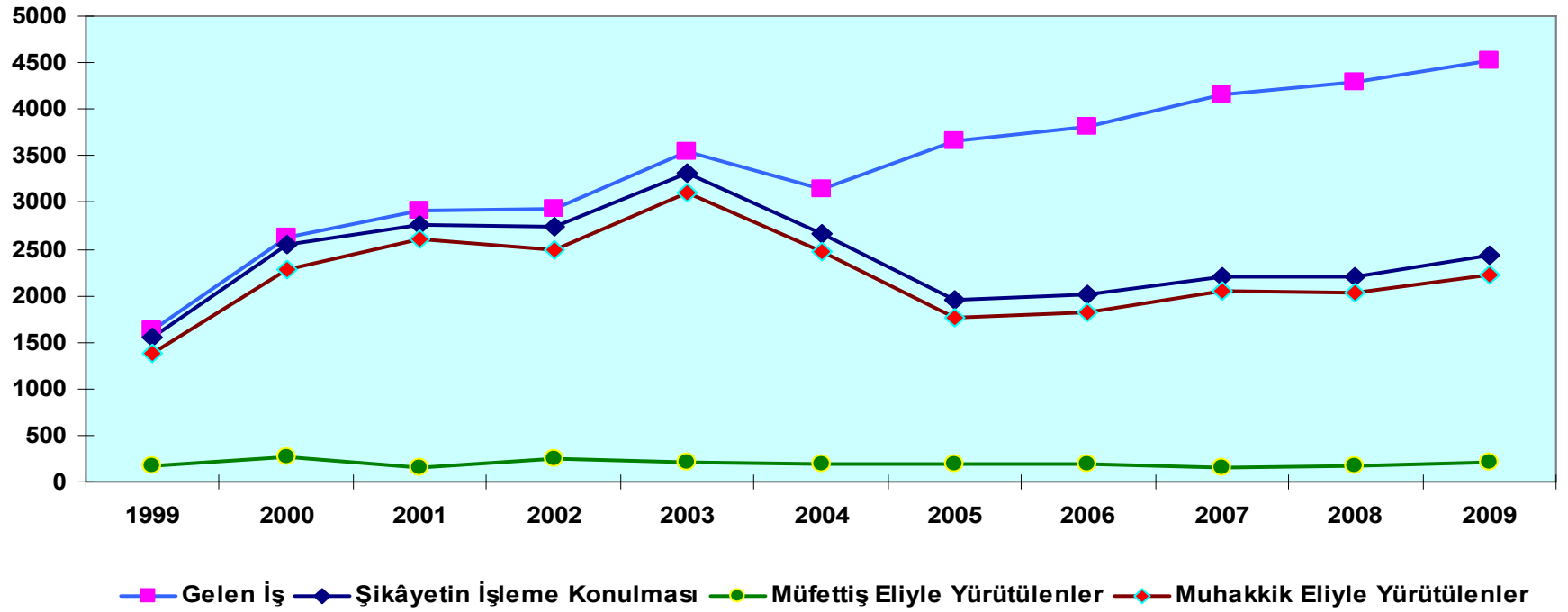
GELEN ŞİKAYETLERDEN SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA İZNİ VERİLENLER

SON 11 YILDA HÂKİM-SAVCILAR HAKKINDA GELEN ŞİKÂyet İLE HSYK'YA TEVDİ ORAN VE SAYILARI (15/11/2009)

SON 11 YILDA HÂKİM-SAVCILAR HAKKINDA GELEN ŞİKÂyetLERDEN İŞLEME
KONULANLARIN MUHAKKİK VE MÜFETTİŞ ELİYLE İNCELENMESİ ORANLARINA
DAİR GRAFİK (15/11/2009)

SON 11 YILDA HÂKİM-SAVCILAR HAKKINDA İŞLEME KONULAN ŞİKAYETLERİN MÜFETTİŞ
VE MUHAKKİK ELİYLE YÜRÜTÜLME ORANLARI (15/11/2009)

